

УДК 378.147:355.23

Ольга БАБІЧ,

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького, м. Хмельницький***ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНО-ДИСКУРСИВНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ
ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

У статті висвітлено практичні рекомендації щодо формування комунікативно-дискурсивної культури (КДК) майбутніх офіцерів-прикордонників. Для вдосконалення КДК майбутніх офіцерів-прикордонників, активізації роботи з формування КДК у зазначеній категорії персоналу керівному складу, науково-педагогічному складу і офіцерам виховних структур у практичній діяльності доцільно дотримуватись розроблених на основі проведеного дослідження практичних рекомендацій.

Ключові слова: *комунікативно-дискурсивна культура, офіцер Державної прикордонної служби України, практичні рекомендації, науково-педагогічний склад.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для удосконалення формування комунікативно-дискурсивної культури майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України (ДПСУ), керівному складу, командирам підрозділів і офіцерам виховних структур слід звернути увагу на те, що стан сформованості комунікативно-дискурсивної культури (КДК) у зазначеній категорії персоналу істотно впливає на

результативність виконання завдань з охорони державного кордону, а також на престиж та імідж ДПСУ в суспільстві.

У цьому аспекті важливо враховувати практичні рекомендації науково-педагогічному складу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (НАДПСУ), офіцерам виховних структур щодо формування КДК майбутніх офіцерів ДПСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Нині питання культури офіцерського складу висвітлюють у своїх наукових працях низка науковців, а саме: С. Білявець [1], В. Зелений [5], Т. Івашкова [6], І. Радомський [7], М. Тарнавський [8], які запропонували багато доповнень до традиційної методики навчання з метою удосконалення феномену культури офіцерського складу. Проте, поза увагою дослідників залишається розробка практичних рекомендацій науково-педагогічному складу щодо формування КДК майбутніх офіцерів-прикордонників у системі їх фахової підготовки.

Метою статті є висвітлення практичних рекомендацій щодо формування комунікативно-дискурсивної культури майбутніх офіцерів-прикордонників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікативно-дискурсивна культура як особистісно-професійна якість майбутнього офіцера-прикордонника формується під час освітнього процесу у НАДПСУ. Науково-педагогічний склад (НПС) НАДПСУ повинен розвивати толерантне ставлення офіцерів-прикордонників до різних культур під час спілкування з іноземними громадянами, формувати поважливе ставлення до свого та інших народів за допомогою засобів матеріальної та духовної культури. Проведений теоретичний аналіз проблеми формування КДК майбутніх офіцерів-прикордонників та результати експериментального дослідження дозволили обґрунтувати практичні рекомендації НПС щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників КДК.

При організації роботи з формування КДК курсантів слід використовувати декілька розроблених у педагогіці підходів. Загальною методологічною основою формування КДК є *культурологічний підхід*

до вивчення проблеми розвитку КДК майбутніх офіцерів ДПСУ, який здійснюється в контексті загальнофілософського розуміння культури, розглядається на рівні повсякденної та теоретичної свідомості. У повсякденній свідомості культура представлена неоднозначно: з одного боку, вона сприймається як дещо нормативне, як приклад для наслідування представниками конкретного суспільства чи професійної групи; з другого – ототожнюється з освіченістю, інтелігентністю людини; з третього – пов'язується з характеристикою місця та способу життя людини [3]. Для формування КДК майбутніх офіцерів-прикордонників важливо використовувати *комунікативний підхід*, який передбачає формування мовленнєвих навичок і вмінь курсантів у процесі їхньої мовленнєвої діяльності. Навчальну діяльність курсантів слід організовувати у такий спосіб, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей та намірів спілкування. Відповідно до *етнографічного підходу* до вивчення проблеми розвитку КДК майбутніх офіцерів ДПСУ досліджуються вербальні і невербальні елементи як складові культури. Ключовим поняттям цього підходу є комунікативна компетенція як знання про правила комунікації в певній мовленнєвій спільноті. За *когнітивним підходом* основним видом представлення знань є модель ситуації, в основі якої лежать особисті знання учасників комунікації. Ці особисті знання акумулюють попередній індивідуальний досвід, наміри та настанови, думки, почуття та емоції. У свою чергу *аксіологічний підхід* розглядає культуру як сукупність цінностей, що виявляється у соціумі та є результатом діяльності людини, її моральних і духовних цінностей. Відповідно до *антропологічного підходу* культура є сукупністю матеріальних і духовних цінностей, що виражають певний рівень історичного розвитку певного суспільства й людини, а також це сфера духовної життєдіяльності суспільства, що включає систему освіти, виховання, духовної творчості. *Компетентнісний підхід* базується на стандартах освіти, освітньо-професійних програмах підготовки і акцентує увагу на результатах навчання та готовності майбутніх офіцерів-прикордонників продовжувати навчатися впродовж життя. *Соціологічний підхід* слід розглядати як

соціальний інститут, що діє в суспільстві, як “культуротворчу” силу, що визначає у ньому вірування, цінності, норми поведінки, мову, знання, естетичні смаки, професійну майстерність, традиції, звичаї, а також як форму соціальної поведінки людини, обумовлену рівнем її виховання й освіти. Для більш детального розгляду сутності КДК важливе значення має *діяльнісний підхід*. За цього підходу культуру розглядають з урахуванням специфіки людської діяльності, трудової, навчальної, теоретичної та практичної.

Для забезпечення засвоєння екстралінгвістичних знань на засадах міжкультурної комунікації майбутніх офіцерів-прикордонників необхідно використовувати весь арсенал традиційних та інноваційних форм та методів. Зокрема у роботі з формування КДК під час навчальних занять важливо робити акцент на такі методи, як диспут, бесіди, метод рольових ігор та ділових ігор, метод словесної дії, творчі конкурси, мікровиступи на задану тему, виступи-імпровізації, самоаналіз та рецензування, метод тестування, відеотренінги, відео практиками. Для формування КДК у курсантів НАДПСУ важливо залучати їх до різноманітної діяльності, пов'язаної з міжкультурною комунікацією. Для цього слід використовувати такі методи, як аналіз конкретної ситуації, розв'язання ситуаційних завдань.

Розглянемо більш детально метод дискусії. Під час проведення підготовчого етапу дискусії для викладача та курсантів рекомендується провести пошук та ознайомлення з літературою з проблеми; групи повинні уважно ознайомитися з завданнями-інструкціями, розподілити у разі потреби ролей перед початком дискусії. Під час проведення дискусії викладач і курсанти дотримуються дискусійної та комунікативної культури: говорити по черзі, не перебивати того, хто говорить; дотримуватися відведеного часу та слідкувати за тим, щоб при обговоренні проблеми кожний учасник за бажанням мав можливість висловитися; усім учасникам групи потрібно поважати цінності та погляди кожного, навіть якщо не згодні з ними та уникати конфлікту особистостей навіть при наявності конфлікту думок; під час заключного етапу потрібно обговорювати ідеї, а не людей, що їх висловлюють; зауваження слід робити стисло й по суті.

Для розвитку компонентів КДК майбутніх офіцерів-прикордонників необхідно розробляти і використовувати міжкультурний тренінг. Необхідно організовувати підготовку майбутніх офіцерів ДПСУ з використанням міжкультурного тренінгу для закріплення практичних навичок та пропонувати курсантам вирішувати завдання проблемного характеру для відпрацьовування навичок прийняття ефективних рішень щодо охорони та захисту державного кордону.

Викладачу необхідно враховувати також вікові, гендерні та індивідуальні особливості учасників тренінгу, ігри, які програються, вибір ролей у різноманітних ситуаціях повинен бути актуальним і зрозумілим саме для юнацького віку, враховувати їхні захоплення, інтереси, що забезпечить повну залученість та реальні проживання ролей членами групи у роботі тренінгу [4].

Здійснення міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків в процесі викладання навчальних предметів є важливою умовою міцності знань, умінь і навичок, які формуються в курсантів. Розглядаючи міжпредметні зв'язки, ми враховували те, що вони класифікуються за такими ознаками як зміст навчального матеріалу, за вміннями, що формуються, за методами та засобами навчання. Оскільки неможливо в рамках окремого предмета сформулювати КДК офіцерів ДПСУ, потрібно інтегрувати набуті знання і вміння у певну ситуацію під час вивчення навчальних дисциплін циклів загальної та професійної підготовки. Цілісна система професійно важливих знань та умінь може утворитися лише завдяки міждисциплінарним зв'язкам дисциплін циклів загальної та професійної підготовки і конкретних практичних завдань, які необхідно розв'язати. В межах вивчення дисциплін цих циклів рекомендується співпрацювати викладачам кафедри англійської мови з викладачами інших кафедр, включаючи спільні наради, засідання кафедр, семінари, науково-практичні конференції та індивідуальні консультації для того, щоб розробити необхідні ситуації для діалогічної взаємодії учасників навчання, проблеми, проблемні питання, які виникають на кордоні, адже саме практичний досвід тих, хто навчається полегшує сприйняття і осмислення суті проблеми; це також діалог між дисциплінами,

які забезпечують навчальний зміст майбутньої професійної діяльності учасників діалогу.

Великі можливості для формування КДК майбутніх офіцерів-прикордонників має навчальна дисципліна “Корпоративна культура”, яка викладається курсантам II курсу спеціальності 252 “Безпека державного кордону” в НАДПСУ. Саме теми “Концептуальні засади корпоративної культури”, “Роль керівника у формуванні корпоративної культури”, “Ділова комунікація як елемент корпоративної культури”, “Основи етикетної взаємодії як елемент корпоративної культури прикордонного відомства”, “Формування позитивного іміджу ДПСУ” є найкращим матеріалом, за допомогою якого можна проілюструвати відносини між різними народами та розвивати КДК майбутніх офіцерів-прикордонників. При викладанні корпоративної культури потрібно пропонувати курсантам ту модель поведінки офіцерів-прикордонників під час виконання професійних обов’язків, яку суспільство хотіло б бачити від майбутнього офіцера-прикордонника.

Навчальна дисципліна “Основи мовознавства та теорії мовної комунікації” викладається НПС кафедри “Перекладу” для курсантів факультету іноземних мов і гуманітарних дисциплін, під час яких вивчаються важливі для формування КДК теми. Тема “Загальні засади мовної комунікації” розглядає моделі мовної комунікації. Під час вивчення теми “Засоби мовної комунікації” особлива увага приділяється вербальним та невербальним засобам комунікації, антропологічній культурі та її впливу на комунікацію. Тема “Форми мовної комунікації” включає питання: публічний виступ, телефонна розмова, види мовленнєвої діяльності. Під час опрацювання теми “Культура мовленнєвої діяльності” розглядаються наступні питання: лінгвокультурний підхід до вербального коду в комунікації, добір способів ділового спілкування, ділове електронне листування. Щоб засвоїти тему “Міжкультурна комунікація” курсанти повинні володіти теоретичною інформацією про загальні особливості міжкультурної комунікації, спілкування з іноземцями. Для успішного оволодіння матеріалом теми “Вирази мовленнєвого етикету” курсанти повинні навчитися веденню бесіди, етиці службового спілкування, формам звертання та як роз-

почати розмову. Опрацювання теми “Комунікативні хиби та невдачі” охоплює теоретичний матеріал щодо комунікативних бар’єрів спілкування, причин виникнення та шляхів подолання комунікативних бар’єрів, міжкультурної комунікації та шляхів подолання комунікативних бар’єрів.

Під час викладання навчальної дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” необхідно надавати майбутнім офіцера-прикордонникам теоретичні відомості щодо основ культури фахового мовлення як комунікативної системи та ознайомлювати майбутніх фахівців правоохоронної сфери з основними нормами фахового мовлення, виробляти в них міцні уміння та навички вільно користуватися ними у різних підстилях, а також сприяти підвищенню мовленнєвої культури і професійної культури офіцера-прикордонника, формувати мовне чуття за допомогою низки вправ та завдань.

Важливою складовою формування КДК майбутніх офіцерів ДПСУ є *навчання міжнаціональному спілкуванню*. Викладачі для формування КДК у НАДПСУ повинні дбати про обізнаність курсантів з історією, культурою, звичаями тих народів, які живуть в Україні та за її межами, формувати психологічні установки на повагу, терпимість до людей з іншими звичаями, іншим менталітетом, усебічний розвиток толерантності в міжетнічних стосунках, подолання зневажливого ставлення до національних почуттів і традицій, утвердження духовності, поваги й прихильності до загальнолюдських цінностей. Одним із напрямків формування КДК – це виховання національної взаємної поваги, глибокої толерантності до чужої думки, до людей – представників різних культур. Формувати толерантні відносини можна за умов організації соціально-педагогічної роботи з формування навичок толерантної взаємодії, співпраці курсантів з представниками різних культур, рас та віросповідань у позанавчальній діяльності на принципах терпимості, взаєморозуміння, взаємоповаги; навчати курсантів навичкам толерантного ставлення у процесі спілкування з представниками різних соціокультурних груп. Науково-педагогічному складу, який викладає дисципліни циклів загальної та професійної підготовки необхідно залучати курсантів до активної участі в культурному житті у

позааудиторний час, використовувати потенціал позанавчальних форм роботи: екскурсії, відвідування художніх виставок та театральних вистав. Саме за таких умов курсанти зможуть краще засвоїти вітчизняний та закордонний культурний досвід, прилучитися до діалогу культур.

Викладачі повинні володіти високою КДК, щоб сформувати відповідні цінності у курсантів. Педагог повинен мати демократичний стиль педагогічної роботи, позитивну налаштованість до роботи, прагнення до компромісу, вміння чути й підтримувати оригінальні думки. Викладач повинен володіти такими якостями як терпимість (потрібно спокійно сприймати можливі помилки в фактах, логіці міркувань, спонукати курсантів до прояснення та уточнення думки без намагання обірвати невдалу відповідь, яка на даний момент є єдиним проявом ініціативи); конструктивізм й творчий підхід (необхідно побачити за нескладними висловлюваннями живу роботу думки, підтримати її, делікатно спрямувати на пошук результатів, який, можливо, невідомий самому викладачу); доброзичливість (позитивно ставитись до особистості курсанта, сприймати його думки, почуття, емоційний стан); любов та інтерес до роботи з курсантами, наявність потреби та вміння спілкуватися, товарицькість і комунікативні якості, які є необхідними для створення в процесі спільної діяльності атмосфери довірливості та відвертості; бажання передати свій досвід, ідеї, з метою залучити майбутніх офіцерів у творчий процес військовопрофесійної діяльності; бажання знаходити порозуміння з представниками іншого покоління, прагнення зрозуміти молодь, її ціннісні переконання, інтереси, мотиви; здатність до емпатії, рефлексії та розуміння людей; здатність позитивно оцінити соціальні, особистісні, психологічні, фізичні чи інші якості майбутніх офіцерів, їхніх вчинків, поведінки; гнучкість, творче мислення, що передбачає вміння швидко й правильно орієнтуватися в динаміці змінних умов спілкування.

Слід також враховувати вміння відчувати та підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні; вміння володіти вербальними і невербальними засобами спілкування; здатність до спонтанної комунікації і рідною, і іноземною мовою; вміння створити систему ефективних стимулів, підтримки і розвитку внутрішньої мотивації того, хто на-

вчається; прагнення реалізувати в практичній діяльності власні теоретичні підходи, концепції, погляди; прагнення отримати задоволення від результатів власної та спільної діяльності. Потрібно поширювати передовий досвід викладачів, що володіють високим рівнем розвитку КДК, досягають високих і стійких результатів у навчанні курсантів, шляхом використання різних форм і методів роботи: теоретичні конференції, навчально-методичні збори, семінари і т. ін. [4].

Для того, щоб забезпечувати мотивацію курсантів до професійної діяльності необхідно цілеспрямовано моделювати та вирішувати проблемні ситуації, при яких курсанти змушені будуть активно розширювати та застосовувати свої знання, уміння і навички, які спрямовані на набуття курсантами досвіду взаємин з представниками інших народів, що забезпечує формування у них таких якостей, як комунікабельність, відповідальність, високий рівень загальної культури, що через сферу безпосередніх відносин стають їхнім справжнім надбанням і переконанням. Для цього можна використовувати традиційні форми і методи виховної роботи: брейн-ринги, екскурсії історико-культурними місцями України, фестивалі (національні костюми, кухні, звичаї, традиції, музика, театр). Важливо також забезпечувати професійну спрямованість навчання, розвивати і підтримувати прагнення курсантів виявити і ствердити себе через навчальну діяльність. Під час освітнього процесу доцільно використовувати різні види вправ. Для формування умінь і навичок КДК важливе значення мають навчальні (за характером) та тренувальні (за ступенем самостійності курсантів) вправи. При підборі вправ істотно важливо, щоб вони поєднували наслідувальну й творчу діяльність курсантів, потребували від них кмітливості, міркувань, пошуку власних шляхів рішення того або іншого завдання. Розвиваючий характер вправи будуть мати лише тоді, коли будуть містити творчі завдання, виконання яких потребуватиме від курсантів обмірковування, розумової самостійності.

З метою розвитку КДК майбутніх офіцерів-прикордонників в НАДПСУ рекомендується розробляти та використовувати електронне навчально-методичне забезпечення (ЕНМК) на платформі модульного середовища Moodle. Використання ЕНМК у підготовці майбутніх

офіцерів-прикордонників необхідне для системності подання навчального матеріалу, У зв'язку з цим на кафедрах “Прикордонного контролю”, “Тактики прикордонної служби”, “Англійської мови”, “Перекладу”, “Німецької та другої іноземної мови”, “Педагогіки та соціально-економічних дисциплін”, “Психології та морально-психологічного забезпечення” розроблені відповідні ЕНМК з метою онлайн доступу до навчальних ресурсів та самоосвіти. Це надало змогу курсантам самостійно підвищувати рівень КДК під час індивідуальної та самостійної підготовки, використовуючи ЕНМК в позааудиторний час [2].

Висновок. Отже, для формування у майбутніх офіцерів-прикордонників КДК важливе значення мають практичні рекомендації НПС, які розроблено на основі проведеного дослідження: 1) рекомендується використовувати культурологічний, комунікативний, діяльнісний, етнографічний, когнітивний, аксіологічний, антропологічний, соціологічний та компетентнісний підходи; 2) з метою кращого засвоєння теоретичних знань та відпрацювання практичних навичок рекомендується використовувати міжкультурний тренінг; 3) для забезпечення кращого зв'язку між теоретичними та практичними знаннями щодо КДК НПС пропонується використовувати міжкультурний тренінг, під час якого курсанти зможуть використовувати здобуті знання на практиці; 4) під час вивчення дисциплін циклів загальної та професійної підготовки слід використовувати активні, інтерактивні методи навчання, бесіди, диспути, рольові ігри, при цьому велике значення має також створення атмосфери взаємоповаги на занятті; 5) з метою формування високого рівня КДК майбутніх офіцерів-прикордонників викладачі повинні володіти необхідними якостями, демократичним стилем роботи, вивчати та поширювати передовий педагогічний досвід; 6) навчання міжнаціональному спілкуванню дає змогу майбутнім офіцерам-прикордонникам більш ефективно співпрацювати з представниками інших культур, участь в культурному житті у позааудиторний час надасть змогу курсантам краще засвоїти вітчизняний та закордонний культурний досвід; 7) забезпечувати мотивацію до навчання шляхом професійної спрямованості проблемних ситуацій, різних ви-

дів вправ; 8) розробляти належне електронне навчально-методичне забезпечення самостійної та індивідуальної роботи курсантів. Запропоновані практичні рекомендації викладачам, які працюють над формуванням КДК, не є вичерпними, вони покликані сприяти професійному становленню особистості майбутнього офіцера як представника ДПСУ.

Перспективою подальших розвідок у даному напрямі є розробка спецкурсу “Комунікативно-дискурсивна культура” для майбутніх офіцерів-прикордонників.

Список використаної літератури

1. Білявець С. Я. Формування професійної культури військовослужбовців за контрактом в органах охорони державного кордону : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Сергій Якович Білявець. – Хмельницький, 2013. – 199 с.
2. Блощинський І. Г. Рекомендації науково-педагогічному складу (модераторам-мультиплікаторам дистанційного навчання) щодо вдосконалення професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України / І. Г. Блощинський. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2014. – 56 с.
3. Гороховська Т. В. Проблеми культури професійної мови працівників органів внутрішніх справ // Матеріали IV міжвузівської науково-методичної конференції “Проблеми культури професійної мови фахівця” : теорія і практика”. – Донецьк : ДІВС, 2004. – С. 36–41.
4. Грішко-Дунаєвська В. А. Особливості суб’єкт-суб’єктної взаємодії в процесі вивчення іноземної мови у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. – Хмельницький, 2016. – 237 с.
5. Зелений В. І. Розвиток педагогічної культури молодих офіцерів внутрішніх військ МВС України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Київ – 2003. – 212 с.
6. Івашкова Т. О. Формування, культури самоосвіти майбутніх офіцерів правоохоронних органів у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. –Хмельницький, 2008. – 220 с.
7. Радомський І. П. Формування культури професійного спілкування у майбутніх офіцерів МВС України в процесі навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Київ, 2007. – 222 с.

8. Тарнавський М. М. Формування культури управлінської діяльності у майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / М. М. Тарнавський ; НАДПСУ ім. Богдана Хмельницького. – Х., 2001. – 18 с.

Рецензент – доктор пед. наук, доцент Блощинський І. Г.

Бабич О. В. Практические рекомендации относительно формирования коммуникативно-дискурсивной культуры будущих офицеров Государственной пограничной службы Украины в процессе профессиональной подготовке

В статье рассматриваются практические рекомендации научно-педагогическому составу относительно формирования коммуникативно-дискурсивной культуры будущих офицеров-пограничников. Для усовершенствования КДК будущих офицеров-пограничников, активизации работы с формированием КДК в указанной категории персонала руководящего состава, командирам, научно-педагогическому составу и офицерам воспитательных структур в практической деятельности целесообразно придерживаться, разработанных на базе проведенного исследования практических рекомендаций.

Ключевые слова: коммуникативно-дискурсивная культура, офицер Государственной пограничной службы Украины, практические рекомендации, научно-педагогический состав.

Babich O. Practical Recommendations Concerning the Formation of Communicative and Discursive Culture of Future Officers of the State Border Guard Service of Ukraine in the Process of Professional Training

In the article the practical recommendations to the scientific and pedagogical personnel as for the formation of the communicative and discursive culture (CDC) of the future border guard officers have been presented. Administration, commanders, scientific and pedagogical personnel, officers of the upbringing department need to keep to the developed practical recommendations on the basis of conducted research with the aim to improve the CDC of the future border guard officers, activate the work concern-

ing the formation of CDC of the personnel mentioned above. It's recommended to use cultural, operational, ethnographic, cognitive, axiological, anthropologic, sociologic and competitive approaches and also keep to the principles of integrity, complexity, scientific character, consciousness and activeness of the person. The instructors of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytskyi are suggested to use intercultural training to provide better connection between theoretical and practical knowledge concerning CDC during which the cadets can implement their knowledge in practice. It's necessary to use active, interactive methods of education, debate, disputes and role plays while teaching the disciplines of general and professional cycle. It's very important to create the atmosphere of mutual respect at the lesson. With the aim to form the high level of CDC of future border guard officers the instructors must possess the necessary qualities, democratic style of work, study and spread the progressive pedagogical experience. Teaching international communication gives the possibility for future border guard officers to cooperate better with representatives of other cultures. Participation in cultural life during after classes time will give the possibility for cadets to learn the national and foreign cultural experience. Motivation is provided with the help of professional problem situations, different kinds of exercises. Development of the decent electronic educational and methodical provision will help to improve the self-preparation studies and individual work of cadets.

Keywords: *communicative and discursive culture, officer of the State Border Guard Service of Ukraine, practical recommendations scientific and pedagogical personnel*